

**קורס 290.2101: מיומנויות בין-אישיות: הקשר במפגש הטיפולי
שנה ב' סמסטר ב' תשע"ב**

מרכזת הקורס: גב' קרול רביד

מרצים: גב' אורלי אדלמן, ד"ר מיכל גרנות, ד"ר אפרת דגן, מר דני פרידלנדר, גב' קרול רביד

מטרת הקורס

- הקורס יתמקד בעיבוד וניתוח של תכנים העולים במהלך יצירת קשר עם מרואיינים ובמהלך טיפול בחולים:
- תהליכים בין-אישיים ותוך-אישיים במפגש עם מרואיינים/מטופלים ואנשי צוות.
  - זיהוי הסיפור האישי והרפואי והקשר ביניהם.
  - זיהוי מצבים רגשיים-נפשיים והשפעתם על התנהגות המטופלים ואופן התמודדותם
  - דרכים ליצירת קשר טיפולי

מבנה

הקורס יתנהל בימי א' באוניברסיטה. הקורס מלווה התנסות קלינית שתתקיים שתתחיל ב- 30.4 ותסתיים בסוף הסמסטר. 7 שיעורים יתקיימו לפני הכניסה לקליניקה.

אחרי השיעור השני, ב 19-20-21 למרץ וכן ב 26-27-28 למרץ (לפני חופשת פסח), הסטודנטים יתחלקו בין בית אבות ספרדי ובית-החולים פלימן (הודעה על החלוקה תבוא בהמשך), שם ייגשו, כל אחד ואחת, עם מטופל אותו יראינו פעמיים לפחות.

מטרת הראיון: יצירת קשר עם מטופל, הכרת עולמו והשפעת המחלה על חייו.
ראיון בזוגות (באחד משני הראיונות): מראיין וצופה, אשר תפקידו לתת בסוף המפגש משוב לסטודנט המראיין. עם סיום הראיון הסטודנט יכתוב רפלקציה על חווית הראיון ויגישה למנחה הקורס.

ההכנה לראיונות בשדה תתקיים עם מנחי הקורס בקבוצות הלמידה באוניברסיטה.

תכנים

1. מיומנויות ראיון.
2. רפלקציה: על תהליכים בין ותוך-אישיים של הסטודנט העולים במפגש עם החולה/המרואיין
3. מיומנות מתן וקבלת משוב
4. ניתוח סיפורי חיים – הסיפור האישי וסיפור המחלה.
5. יצירת קשר עם חולה כחלק מטיפול במהלך אשפוז.
6. גבולות
7. זיהוי מצבים רגשיים של מטופלים
8. השפעת מצבים רגשיים שונים של מטופלים על הסטודנטים/המטופלים.
9. מאפיינים של אוכלוסיית הקשישים.

מתודולוגיה

- הסטודנטים יביאו לכיתה הצלחות ונקודות קושי ביצירת קשר עם מרואיין, בהבנת סיפורי מחלה ועוד, לצורך ניתוח ולמידה בקבוצה.
- הסטודנטים יביאו לכיתה חוויות משמעותיות מההתנסות לצורך ניתוח ולמידה בקבוצה.
- יומן מסע רפלקטיבי
- הסטודנטים יביאו לכיתה את הבנותיהם מתוך התרגילים הרפלקטיביים.

המטלות יתבססו על פעילויות המבוצעות במהלך ההתנסות ובכתה:
10% - מטלות בכיתה (הצגת מאמר, הגשת תרגילים רפלקטיביים ו/או יומן מסע, השתתפות).
40% - הגשת עבודה על המטופל ועולמו, ראו נספח מספר 1.
50% - הגשת עבודה על יצירת קשר במפגש הטיפולי, ראו נספח מספר 2.

נוכחות חובה בכל השיעורים (100%)
ציון מעבר בקורס – 60% . על הסטודנטים להשיג ציון "עובר" (60%) בכל אחד מרכיבי הציון

מקורות

- אברמי, ש. (2006). *אחרון מכתבו ילבין: השפעת התאבדות על בני המשפחה*. תל-אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- גולדשטיין, ע. (2005). *רגש, מגע, קשר*. תל-אביב: מטר.
- יחזקאל, א. (1999). *לארוג את סיפור החיים: רה-ביוגרפיה של ניצולי שואה*. לוחמי הגיטאות: בית לוחמי הגיטאות.
- יחזקאל, א. (2005). *לי זה קרה: התמודדות עם סרטן השד*. תל-אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- לזרוס, ר. ולזרוס, ב. (2001). *רגש והגיון*. חיפה: אוניברסיטת חיפה, זמורה-ביתן.
- ליבלך, ע. זילבר, ת. ותובל-משיח, ר. (1995). מחפשים ומוצאים: הכללה והבחנה בסיפורי-חיים. *פסיכולוגיה, ה'*, 84-95.
- מעוז, ב., רבין, ס., כץ, ח. ומטלון, א. (2004). *החולה, הרופא ומה שביניהם: הגישה הבינאישית ברפואה*. תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב.
- נבון, ש., פייגין, ר. ודרורי, מ. (2001). *סלילת דרך: התמודדות משפחתית עם מחלה ונכות*. תל אביב: הוצאת רמות.
- רוזנהיים, א. ויוכטמן, ק. (2005). *שיח מטופלים*. מושב בן-שמון: מודן.

Arnold, E & Underman Boggs, K. (2007). *Interpersonal relationships: Professional communication skills for nurses*. Saunders: St. louis, Missouri, Chapter 19

Blazer-Riley, J. (2008). *Communication in nursing*. St. Louis, MI: Mosby.
פרק 15-הומור

Manos, P.J., & Braun, J. (2006). *Care of the difficult patient*. London, England: Routledge.

McKeown, J., Clarke, A., & Repper, J. (2006). Life story work in health and social care: systematic literature review. *Journal of Advanced Nursing*, 55, 237-247.

Montbriand, J. M. (2004). Seniors' life histories and perceptions of illness. *Western Journal of Nursing Research*, 26, 242-260.

Peternelj-Taylor, C., & Yonge, O. (2003). Exploring boundaries in the nurse-client relationship: professional roles and responsibilities. *Perspectives in Psychiatric Care*, 39(2), 55-73.
גבולות

Scott Stilles, A. (2004). Personal versus relational boundaries: Concept clarification and therapeutic interventions. *Journal of Theory Construction & Testing*, 8, 72-80.
גבולות

Sakalys, J.A. (2003). Restoring the patient's voice: The therapeutics of illness narratives. *Journal of Holistic Nursing*, 21(3), 228-241.

Van Servellen, G. (1997). *Communication with patients with chronic and/or life-threatening illness*. Gaithersburg, MD: Aspen Publishers. **Chapter 13:** Communication skills for the health care professional: Concepts and techniques (pp. 210-227).

Van Servellen, G. (1997). *Communication skills for the health care professional: Concepts and techniques*. Gaithersburg, MD: Aspen Publishers. **Chapter 14:** Communicating effectively with patients displaying significant negative or resistive coping responses (pp. 229-259).

Williams, C.L. (2008). Therapeutic interaction in nursing (Sec. ed.), Jones and Bartlett; Sudbury, Massachusetts, Chapter 8.

נספח מספר 1

המטופל ועולמו – עבודה לקורס הקשר במפגש הטיפולי (עבודת אמצע סמסטר ב')

עבודה זו מהווה סיכום של תהליך הריאיון.

תכני העבודה

- א. הצגי את סיפור המחלה, כולל הרקע הסוציודמוגרפי והרקע הרפואי-קליני של המרואייין ומשפחתו.
- ב. הצגי את הסיפור האישי והתמות המרכזיות העולות בו.
- ג. דוץ/י בקשר שבין הסיפור האישי והסיפור הקליני.

חלקי העבודה

1. **שער** – פרטי הכותב, המנחה, הקורס, כותרת העבודה ותאריך הגשה.
2. **הקדמה** – הצגה כללית של תחום העבודה, נושא העבודה והרקע למפגשים, כולל תיאור ה-setting.
3. **גוף העבודה**.
4. **נספחים**:
  - 4.1. שכתוב ראיונות – הגשי/י הקלטה ושכתוב של הראיונות עליהם התבססת בעבודה (או קטעים רלוונטיים ממספר ראיונות).
  - 4.2. המשוב שקיבלת מהצופה בראיון.

נספח מספר 2

זיהוי מצבים רגשיים - עבודת סיכום סמסטר ב'

עבודה זו תתבסס על מפגשים טיפוליים בהתנסות הקלינית בבית חולים. כדאי להיעזר בתרגיל רפלקטיבי מספר 2 הנמצא בנספח 3.

- א. בחר 2 מטופלים או בני משפחתם, שאצלם זיהית מצב רגשי מסוים (תסכול, פחד, עצב, כעס, שמחה, בושה וכד')
- ב. ציין בקצרה מהו הסיפור הרפואי שלהם, כולל סיבת האשפוז ומהו הסיפור האישי שלהם (מה שידוע לך).
- ג. הבהר איך המצב הרגשי בא לידי ביטוי (באופן מילולי ולא מילולי, מול מי, מתי) במהלך ימי האשפוז.
- ד. תאר מפגש ספציפי שלך עם אותו המטופל/בן המשפחה שבו התייחסת לרגשותיו וניסית לברר יותר לעומק את מצבו הרגשי. מה הבנת ממנו?
- ה. תאר מה הייתה ההשפעה של מצבו הרגשי על מחשבותיך, רגשותיך ותגובותיך מולו.
- ו. הבהר באמצעות ספרות מקצועית (3 מאמרים) מה ידוע על מצב רגשי זה בהקשר לחולי/אשפוז/סיבות אחרות, צורות שונות לביטוי שלו, והשלכותיו על תגובות המטפלים. קשור ידע זה לניסיוןך עם המטופלים הנ"ל.

חלקי העבודה:

1. **שער** – פרטי הכותב, המנחה, הקורס, כותרת העבודה ותאריך הגשה.
2. **הקדמה** – הצגה כללית של תחום העבודה, נושא העבודה, הדרך בה בוצעה וההקשר בו נעשתה.
3. **גוף העבודה** – סעיפים ב'ה' לעיל (לגבי כל מטופל יש להתייחס לכל הסעיפים).
4. **דיון** – סעיף ו'.
4. **סיכום** – מה הושג בעבודה, מסקנות, הערות.
5. **רשימת מקורות** – שלושה מאמרים עדכניים מכתבי-עת בני-שיפוט, לפחות שניים באנגלית, מאוזכרים לפי APA מהדורה ששית (2010).
6. **נספחים**: המאמרים.
  - העבודה תוגש מודפסת ברווח כפול, גופן David גודל 12; **שוליים**: 2.5 ס"מ מכל צד (עליונים וצדדיים).
  - יש למספר עמודים!

- 4 -

נספח מספר 3

תרגיל רפלקטיבי מס. 1 - יצירת קשר טיפולי קצר מועד

בחר 3 מטופלים שזקוקים לאומדנים (מדידת סימנים חיוניים, אומדן פצע, נשימה וכד'), וערוך את האומדנים. במהלך מפגש קצר זה נסה ליצור קשר עם המטופלים.

תאר באופן מפורט מה קרה בכל מפגש – סביבת המפגש, ההקשר שלו, מטרתו, מה נאמר בו ואיך נאמר, אילו תגובות לא מילוליות הופיעו, מה נעשה בו, מי נכח בו).

השאלות הרפלקטיביות הבאות נועדו לעזור לך להעמיק ולפתח את הבנותיך ממפגשים אלו:

1. כמה זמן ארך כל מפגש? כמה זמן הוקדש למדידה עצמה וכמה זמן הוקדש ליצירת הקשר?
2. באיזו דרך ניסית ליצור קשר עם המטופלים? (מילולי, לא מילולי, ישיר או דרך בן משפחה, סביב תוכן מסויים...)
3. אל מי היה לך קל יותר להתקרב, ליצור קשר? במה זה קשור, לדעתך?
4. מה למדת על המטופלים במפגש, מעבר לערכי האומדנים שערכת? מה חשיבותם של פרטים אלו לטיפול בחולה?
5. איזו משמעות יש לקירבה זו בעיניך? איזה משמעות בעיני המטופל?
6. מה תרם המפגש לקשר הטיפולי?

תרגיל רפלקטיבי מס. 2 – יצירת קשר עם מטופל שמעלה בך רגשות

א. היזכר במפגש שלך עם חולה ו/או משפחתו, שעורר בך רגשות (מטופל מתנגד, מנדנד, דרשן, אגרסיבי, כועס, שתקן ומכונס בעצמו, בדחן, ועוד).

ב. תאר באופן מפורט מה קרה במפגש – סביבת המפגש, ההקשר שלו, מטרתו, מה נאמר בו ואיך נאמר, אילו תגובות לא מילוליות הופיעו, מה נעשה בו, מי נכח בו).

השאלות הרפלקטיביות הבאות נועדו לעזור לך להעמיק ולפתח את הבנותיך מהמפגש אליו בחרת להתייחס:

1. אילו רגשות התעוררו בך במפגש עם המטופל/בן משפחה?
2. אילו מחשבות עלו בראשך במהלך המפגש?
3. איזה השערות עלו בך לגבי סיבת התנהגותו?
4. איזו השפעה היתה למחשבות ולרגשות אלו על תגובותיך מול המטופל/בן משפחה?
5. אילו תגובות שלך גרמו להתקרבות, ליצירת אמון ביניכם?
6. עד כמה הצלחת להתקרב אליו, ליצור קשר של אמון? לברר את השערותיך? מה עזר ומה הפריע?
7. באילו מיומנויות השתמשת? איזו היתה הכי יעילה במצב זה?
8. איזה מיומנות היית רוצה לחזק?